

ГУМАНІТАРНІ ПИТАННЯ МЕДИЦИНИ І ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

DOI: 10.26693/jmbs06.01.288

УДК 378.091.12-051-043.86:005.336.5]:[378.6:61

Степанчук А. П., Лисаченко О. Д., Єрошенко Г. А.

НАПРЯМИ І СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Українська медична стоматологічна академія, Полтава, Україна

cvetkovajj@gmail.com

Підвищення якості вищої освіти потребує постійного професійного розвитку і росту, як молодих, так і більш досвідчених викладачів вузів. Безперечно, професійне зростання необхідне, в першу чергу, молодим викладачам вищих навчальних закладів, адже у них відсутній досвід роботи зі студентами та недостатній запас знань з дисципліни, яку вони викладають. Професійне зростання, яке проходить протягом усієї творчої діяльності, полягає у всебічно-гармонійному розвитку педагога, направленому на удосконалення раніше набутих і набуття нових компетентностей у межах його професійної діяльності. Для реалізації цього процесу науково-педагогічні працівники систематично оновлюють набуті професійні знання і вміння, засвоюють сучасні освітні технології та розвивають свої професійно-особистісні якості.

Особливе місце займає безперервний професійний розвиток спеціалістів в області охорони здоров'я. Систематичний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей після здобуття фахівцями вищої та післядипломної освіти в інтернатурі, дає їм можливість підтримувати та покращувати стандарти професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я. Надання якісних освітніх послуг в медичних вузах відбувається високопрофесійними педагогами, які постійно удосконалюють свої знання, уміння і навички завдяки безперервному професійному розвитку.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток, науково-педагогічні працівники, молоді викладачі, медичні вузи, професійні компетентності.

Вступ. Перед системою вищої освіти України стоїть важливе завдання: розробити сучасну модель безперервної освіти у контексті запитів

інноваційного суспільства, перспектив розвитку національної економіки та інформаційних технологій, глобальних технологічних змін. Завдяки модернізації вищої освіти, визначенню перспективних шляхів професійного розвитку та підвищенню кваліфікації науково-педагогічних працівників вирішиться питання підготовки конкурентоспроможних фахівців, адаптованих до сучасних соціокультурних умов, здатних до безперервного самонавчання, саморозвитку та самовдосконалення.

Постанова Кабінету Міністрів України № 800 від 21.08.2019 року зобов'язує педагогічних і науково-педагогічних працівників систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію. Для забезпечення цього процесу необхідно виконати завдання з: удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей у межах професійної діяльності; набуття особою досвіду виконання додаткових завдань та обов'язків у межах спеціальності та/або професії, та/або займаної посади; формування та розвиток цифрової, управлінської, комунікаційної, медійної, інклюзивної, мовленнєвої компетентностей тощо [1, 2].

Ефективне використання можливостей безперервного професійного розвитку викладачів сприяє: реалізації принципів конкурентоздатного освітнього середовища; розробці індивідуально-освітніх траєкторій професійного розвитку і саморозвитку; упровадженню багатовекторних моделей розвитку фахівця з урахуванням індивідуальних потреб і соціально-економічних запитів [3]. В сучасному інформаційному глобалізованому суспільстві науково-педагогічні працівники мають необмежені можливості для свого безперервного професійного зростання та удосконалення фахової майстерності. Інтеграція України до європейської спільноти та орієнтація на загальноєвропейську якість освіти передбачають реформування і модернізацію

вищої школи при підвищенні професійного рівня викладачів. Рейтинг та результативність діяльності закладу вищої освіти залежать від ефективності професійної діяльності викладацького складу. Від професійного рівня педагогів залежить якість навчання, особистісний розвиток студентів, їх самовизначення, життєві плани та професіоналізм в майбутній діяльності [4].

Мета роботи – провести аналіз реалізації можливостей безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників Української медичної стоматологічної академії, направленою на постійне удосконалення знань, умінь і навичок, залежно від теоретичного чи клінічного напрямку діяльності викладача.

Професійне зростання науково-педагогічного працівника відбувається впродовж усієї творчої діяльності і полягає в його всебічно-гармонійному розвитку, виробленні власного оригінального педагогічного стилю, набутті компетентнісного досвіду шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Перед безперервним професійним розвитком сучасного фахівця стоять наступні цілі: гносеологічна (формування особистості через освіту як цілісну систему); праксеологічна (формування фахівця через навчання впродовж усього життя шляхом формальної, неформальної, інформальної освіти); аксіологічна (формування духовно-моральної патріотичної особистості) [5, 6]. Перевагами безперервного професійного розвитку є вільний вибір навчання у залежності від потреб конкретної практики (теоретичної чи клінічної кафедри), навчання у зручний час (зокрема у вихідні дні та дистанційно). Невід'ємним компонентом професійного життя сучасного викладача стали тренінги, віртуальні лабораторії, вебінари, дистанційне навчання та інші.

Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних (педагогічних) працівників Української медичної стоматологічної академії розроблено відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про фахову передвищу освіту», постанови КМУ «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів із реалізації Стратегії медичної освіти в Україні на 2019-2021 роки», наказу МОЗ України «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» та інших. Згідно даного Положення метою підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників академії є вдосконалення їх професійної підготовки шляхом поглиблення та розширення професійних знань, умінь і навичок, набуття досвіду виконання додаткових обов'язків та завдань, пов'язаних з їхньою

професійною діяльністю відповідно до державної політики в галузі освіти та забезпечення якості вищої медичної освіти. Безперервний професійний розвиток фахівців у сфері охорони здоров'я – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття ними вищої та післядипломної освіти в інтернатурі, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я та триває протягом усього періоду професійної діяльності. Серед основних завдань підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників УМСА є: удосконалення раніше набутих та набуття нових компетентностей у межах професійної діяльності, а також набуття досвіду виконання додаткових завдань та обов'язків у межах спеціальності, професії чи зайнятої посади [7].

Адміністрація Української медичної стоматологічної академії постійно і всіляко сприяє професійному розвитку викладачів свого закладу, створюючи необхідні для цього умови та допомагає в виборі форм підвищення та удосконалення педагогічної майстерності.

Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників академії може здійснюватись з відривом та без відриву від основної діяльності викладача. Форми підвищення: інституційна (денна, вечірня, заочна, дистанційна, мережева) та дуальна. Основними видами підвищення кваліфікації в УМСА є навчання за програмою підвищення кваліфікації (участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах) та стажування. Науково-педагогічні працівники мають право самостійно обирати конкретні форми, види та суб'єкти надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації.

Для викладачів клінічних кафедр академії рекомендовано тематичне удосконалення (підвищення професійної майстерності з окремих розділів відповідної спеціальності з опануванням відповідних практичних навичок і технологій). Одним з видів такого удосконалення є стажування. Важливе місце в безперервному професійному розвитку викладача відіграє самоосвіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття науково-педагогічними працівниками трансверсальних компетенцій, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю [8].

Науково-педагогічні працівники Української медичної стоматологічної академії створюють особисте освітнє портфоліо за результатами проходження безперервного підвищення педагогічної майстерності. До портфоліо включаються виконані роботи в вигляді: навчання за програмою підвищення педагогічної кваліфікації; публікації статей

навчально-методичного та наукового спрямування; участь в роботі всеукраїнських і міжнародних науково-методичних та наукових конференцій, доповіді на них; видання підручників, монографій та навчально-методичних посібників; планові наукові стажування у рамках реалізації мобільності викладачів; отримання сертифіката з англійської мови рівня B2 і вище та ін. Кожен вид роботи оцінюється певною кількістю кредитів, що дає можливість підвести результати реалізації безперервного професійного зростання науково-педагогічних працівників академії за кожен рік їхньої роботи. Виконані види діяльності з підвищення кваліфікації підтверджуються відповідними документами у вигляді: завірених ксерокопій сертифікатів та програм конференцій, навчань за програмою підвищення педагогічної кваліфікації, тематичних курсів за профілем дисципліни, що викладається; ксерокопій статей в журналах; друкованих видань; ксерокопій дипломів про здобуття другої вищої освіти та ін. Науково-педагогічні працівники повинні набрати не менше 2 кредитів за рік, але портфоліо виконаних робіт вказують на значно кращі показники, що свідчить про високі результати роботи викладачів нашого вузу, їхнє відповідальне відношення до якості своїх знань та прагнення до постійного удосконалення. Особливо активно співробітники академії приймали участь в роботі міжнародних науково-методичних конференцій, міжнародних вебінарах, онлайн-семінарах, дистанційних курсах, курсах підвищення педагогічної майстерності. Викладачі мають багато публікацій науково-методичного спрямування у виданнях, включених до бази Scopus, Web of Science та матеріалах навчально-методичних конференцій.

Професійний розвиток науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти вивчали В. Введенський, О. Вознюк, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, С. Мірошник, Л. Хоружа, І. Ярмола та ін. О. Бульвінською проведено опитування науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України щодо видів і форм їхнього професійного розвитку. Результати дослідження показали, що найбільш значимими видами і формами професійного розвитку для викладачів є: навчання на тренінгах, курсах, коучінг-сесіях за межами свого закладу освіти; використання онлайн-форм; самоаналіз власного професійного досвіду. Курси підвищення кваліфікації і стажування теж є досить популярними серед науково-педагогічних працівників вузів. Стратегічним напрямом професійного розвитку викладачів є кількісне і якісне збільшення акредитованих освітніх програм у закладах освіти

та наукових інституціях. Перспективним є розвиток освітніх українських та залучення європейських і світових онлайн ресурсів [9].

Безперервний професійний розвиток науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти спрямований на набуття нових та вдосконалення набутих професійних компетентностей, які відповідають сучасним тенденціям освітнього процесу: перехід до студентоцентрованої моделі навчання та викладання; інтернаціоналізація і вдосконалення іншомовної та міжкультурної компетентності; розвиток дослідницької компетентності; розвиток умінь адаптувати освітні цілі до високотехнологічного і мобільного навчального середовища; створення психологічно безпечного навчального середовища; електронне навчання і освоєння нових технологічних засобів навчання, а також досвід використання засобів, методів і технологій електронного навчання в освітньому процесі закладу вищої освіти [10].

Висновки. В Україні кожен вуз формує власну модель професійного розвитку науково-педагогічних працівників, в залежності від напрямку підготовки навчальним закладом спеціалістів та специфіки проведення освітнього процесу. Безперервний професійний розвиток є невід'ємною частиною діяльності закладів вищої освіти та сприяє набуттю нових і вдосконаленню набутих професійних компетентностей науково-педагогічними працівниками в межах їх професійної діяльності, що відповідає сучасним тенденціям освітнього процесу. У співробітників Української медичної стоматологічної академії особливою популярністю користуються: участь в роботі міжнародних науково-методичних конференцій, міжнародних вебінарах, онлайн-семінарах, дистанційних курсах; проходження курсів підвищення педагогічної майстерності; написання та публікація робіт науково-методичного спрямування у виданнях включених до бази Scopus та Web of Science. Безперервне професійне зростання сприяє збагаченню досвіду роботи викладачів академії, розширенню їхніх знань, умінь та навичок, які використовуються для забезпечення якості навчального процесу при підготовці здобувачів вищої освіти.

Перспективи подальших досліджень безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників Української медичної стоматологічної академії полягають у вивченні результативності професійного зростання педагогів та дослідження впливу різних видів підвищення кваліфікації на набуття нових та вдосконалення набутих компетентностей викладачів академії.

References

1. Postanova KMU № 800 vid 21.08.2019 roku. Deyaki pytannya pidvyshchennya kvalifikatsiyi pedahohichnykh i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [Some issues of professional development of pedagogical and scientific-pedagogical workers]. [Ukrainian]
2. Tsybmal S, Yaremenko N. Profesiynyi rozvytok vykladacha VNZ [Professional development of a university teacher]. [Internet]. [Ukrainian]. Available from: <https://nubip.edu.ua/node/67917>
3. Illyakhova MV. Bezperervnyi profesiynyi rozvytok naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv u konteksti rozvytku yevropeyskoho osvithnoho prostoru [Continuous professional development of scientific and pedagogical workers in the context of development of the European educational space]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni TH Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky.* 2019; 1(157): 55-60. [Ukrainian]
4. Yermak Yul. Profesiynyi rozvytok vykladachiv v umovakh neperervnoi pedahohichnoi osvity [Professional development of teachers in terms of continuing pedagogical education]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky.* 2018; 43: 137-145. [Ukrainian]
5. Sydorenko VV. Bezperervnyi profesiynyi rozvytok pedahoha novoi ukrainskoi shkoly v umovakh formalnoi i neformalnoi osvity [Continuous professional development of a teacher of a new Ukrainian school in terms of formal and informal education]. *Zb materialiv III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsiyi z mizhnar. uchastyu «Psykhologo-pedahohichniy suprovid profesiynoi pidhotovky ta pidvyshchennya kvalifikatsiyi fakhivtsiv v umovakh transformatsiyi osvity», 25 travnya 2018 roku, Kyiv.* 2018. s. 97-102. [Ukrainian]
6. Scheerens J. *Teachers' professional development. Europe in international comparison. An analysis of teachers' professional development based on the OECD's Teaching and Learning International Survey (TALIS).* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union; 2010. 204 p.
7. *Polozhennya pro pidvyshchennya kvalifikatsiyi naukovo-pedahohichnykh (pedahohichnykh) pratsivnykiv Ukrainskoi medychnoi stomatologichnoi akademiyi* [Regulations on professional development of scientific and pedagogical (pedagogical) employees of the Ukrainian Medical Dental Academy]. Poltava; 2020. [Ukrainian]
8. Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. Pro osvitu [Law of Ukraine on education]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
9. Bulvinska O. Vydy i formy bezperervnoho profesiynoho rozvytku naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv (za rezultatamy opytuvannya) [Types and forms of continuous professional development of scientific and pedagogical workers (according to the results of the survey)]. *Osvitolohichniy diskurs.* 2018; 3-4(22-23): 95-106. [Ukrainian]
10. Bulvinska O. Suchasni tendentsiyi bezperervnoho profesiynoho rozvytku naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv vyshchoi osvity [Modern tendencies of continuous professional development of scientific and pedagogical workers of higher education institutions]. *Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka. Seriya: Pedahohichni nauky.* 2018; 1-2(54-55): 22-30. [Ukrainian]

УДК 378.091.12-051-043.86:005.336.5]:[378.6:61

НАПРАВЛЕНИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ НЕПРЕРЫВНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ УКРАИНСКОЙ МЕДИЦИНСКОЙ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ АКАДЕМИИ

Степанчук А. П., Лисаченко О. Д., Ерошенко Г. А.

Резюме. Профессиональный рост педагога, который проходит в течение всей его творческой деятельности, направлен на совершенствование ранее приобретенных и приобретении новых компетенций в рамках его профессиональной деятельности. Научно-педагогические работники систематически обновляют приобретенные профессиональные знания и умения, осваивают современные образовательные технологии, и развивают свои профессионально-личностные качества.

Особое место занимает непрерывное профессиональное развитие специалистов в области здравоохранения. Систематический процесс обучения и совершенствования профессиональных компетенций после получения специалистами высшего и последиplomного образования в интернатуре, дает им возможность поддерживать и улучшать стандарты профессиональной деятельности в соответствии с потребностями здравоохранения. Предоставление качественных образовательных услуг в медицинских вузах происходит высокопрофессиональными педагогами, которые постоянно совершенствуют свои знания, умения и навыки благодаря непрерывному профессиональному развитию.

Администрация Украинской медицинской стоматологической академии постоянно и всячески способствует профессиональному развитию преподавателей своего заведения, создавая необходимые для этого условия, а также помогает в выборе форм повышения и совершенствования педагогического мастерства. По результатам работы за прошлый год, особенно активно сотрудники академии принимали участие в работе международных научно-методических конференций, международных вебинарах, онлайн-семинарах, дистанционных курсах, курсах повышения педагогического мастерства, а также

имеют многочисленные публикации научно-методического направления в изданиях, включенных в базу Scopus, Web of Science и материалах учебно-методических конференций.

Ключевые слова: непрерывное профессиональное развитие, научно-педагогические работники, молодые преподаватели, медицинские вузы, профессиональные компетентности.

UDC 378.091.12-051-043.86:005.336.5]:[378.6:61

Directions and Strategic Guidelines for Continuous Professional Development of Scientific and Pedagogical Collaborators of Ukrainian Medical Stomatological Academy
Stepanchuk A. P., Lisachenko O. D., Yeroshenko G. A.

Abstract. Improving the quality of higher education requires constant professional development and growth of both young and more experienced university teachers. Undoubtedly, professional growth is necessary, first of all, for young teachers of higher educational institutions, because they have no experience of working with students and insufficient knowledge of the discipline they teach.

The professional growth of a teacher, which takes place throughout his/her creative activity, is aimed at improving the previously acquired and acquiring new competencies within the framework of his/her professional activity. Scientific and pedagogical workers systematically update the acquired professional knowledge and skills, master modern educational technologies and develop their professional and personal qualities. The continuous professional development of healthcare professionals occupies a special place. The systematic process of training and improving professional competencies after specialists receive higher and postgraduate education in internship, gives them the opportunity to maintain and improve the standards of professional activity in accordance with the needs of healthcare. The provision of high-quality educational services in medical universities is carried out by highly professional teachers who constantly improve their knowledge, skills and abilities through continuous professional development. The administration of the Ukrainian Medical Dental Academy constantly and in every possible way contributes to the professional development of the teachers of its institution, creating the necessary conditions for this, and also helps in choosing forms of increasing and improving pedagogical skills. Based on the results of work over the past year, the staff of the academy took part especially actively in the work of international scientific and methodological conferences, international webinars, online seminars, distance courses, courses for improving pedagogical skills, and also have numerous publications of the scientific and methodological direction in publications included in Scopus database, Web of Science and materials of educational and methodological conferences.

Research and teaching staff of the Ukrainian Medical Stomatological Academy created a personal educational portfolio based on the results of continuous improvement of pedagogical skills. Each type of work is evaluated by a certain number of credits, which makes it possible to summarize the results of continuous professional growth of scientific and pedagogical staff of the academy for each year of their work. In Ukraine, each university forms its own model of professional development of research and teaching staff, depending on the direction of training of specialists and the specifics of the educational process. Continuing professional development is an integral part of the activities of higher education institutions and contributes to the acquisition of new and improvement of acquired professional competencies by research and teaching staff within their professional activities, which corresponds to modern trends in the educational process.

Keywords: continuous professional development, scientific and pedagogical collaborators, young teachers, medical universities, professional competencies.

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 15.11.2020 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування